

Økumenisk perspektiv

Kirkens åndelige enhet – en synlig og mangfoldig størrelse

Et forsøk på å antyde en økumenisk plattform

AV OLA TJØRHOM

Til tross for den noe ambisiøse tittelen, er denne artikkelen ikke ment som en strikt faglig, prinsipiell-teologisk utredning. Det dreier seg snarere om en slags personlig farget «vareopptelling» etter 10 års virksomhet som «yrkesøkumen» innenfor forskjellige mellomkirkelige organer. I denne forbindelse vil jeg særlig rette oppmerksomheten mot to momenter som etter min oppfatning må ses i sammenheng: Dels økumenikkens ekklesiologiske ramme – blant annet mht. de mer eller mindre eksplisitte enhetskonsepsjoner vi benytter oss av; og dels forholdet mellom enhetsarbeidet og det personlige trosliv – basert på en overbevisning om at økumenikk er et åndelig anliggende, i den forstand at det her dreier seg om et engasjement som vokser ut av troens sentrum.

De følgende synspunkter er nedtegnet i dyp takknemlighet for alle de berikende impulser jeg har mottatt i møte med mennesker som virkelig brenner for kirkens enhet. Det ville være dypt tragisk om denne personlige gløden ble kvalt av en stadig sterkere fokusering på det strukturelle og organisatoriske. Samtidig avspeiler min posisjon en viss distanse i forhold til det jeg oppfatter som problematiske trekk innenfor den økumeniske bevegelse. Med et noe forslitt uttrykk kan vel dette karakteriseres som en form for kritisk solidaritet, men med klar hovedvekt på solidariteten.

Selv om disse refleksjonene nok blir formidlet i en forenklet og tesepreget form, basert på personlige erfaringer og observasjoner, har jeg i det følgende forsøkt å rette søkelyset mot noe som er alt annet enn privat. For Gud vil enhet! Og kirken er et legeme hvor alle – enkeltpersoner såvel som kirkesamfunn – står i et uoppgivelig avhengighetsforhold til hverandre. Sett på denne bakgrunn påligger det dem som har redusert sitt økumeniske engasjement til å bedrive kritikk av Kirkens Verdensråd (KV), Det Lutherske Ver-

densforbund (LVF), de internasjonale læresamtalene osv. et tungt ansvar for å utvikle konkrete og troverdige alternativ til disse instansenes virksomhet – uansett hvor berettiget deler av deres kritikk måtte være.

Økumenikk er et åndelig anliggende

Dypest sett er den kirkelige enhet en gitt størrelse. For etter sin intensjon vil kirken alltid være én – ettersom det bare finnes én Gud, ettersom Kristus kun har innstiftet én kirke og ettersom Den Hellige Ånd binder Gudsfolket sammen innenfor det ene legeme på tvers av alle forskjeller (jfr. Ef 4:1ff.). I denne betydning hører kategorien enhet uløselig med til kirkens vesen som et konstitutivt «nota ecclesiae» – Guds kirke kan simpelthen ikke være annet enn én. Målsetningen for det økumeniske arbeid blir følgelig ikke å skape et slags ekklesiologisk novum, en ny enhetskirke, men å bidra til en restitusjon av kirkens grunnleggende enhet i Kristus og til å synliggjøre denne enhet – til Guds ære og for at verden skal tro (jfr. Joh 17:20f.).

Sett på denne bakgrunn får det som truer den grunnleggende enhet i Kristus dypest sett heresiens trekk – det framstår i sin konsekvens som mer eller mindre kvalifisert, mer eller mindre eksplisitt vranglære. Selv om det er all mulig grunn til å anvende heresibegrepet med den største varsomhet i den mellomkirkelige debatt, ville det være både naivt og ubibelsk å fjerne dette begrepet fullstendig fra det økumeniske vokabular. Vranglæren er en realitet. Jeg tenker imidlertid da ikke bare på læremessige avvik med direkte splittende konsekvenser, men også på holdninger som fører til en konsekvent tilsløring og neglisjering av Guds kall til enhet.

Det står i alle fall fast at det som truer kirkens grunnleggende enhet i Kristus i henhold til Det nye testaments vitnesbyrd, framtrer som synd. Det arter seg som en «skandale» i dette uttrykkets egentlige betydning. Dette korresponderer med det forhold at det knapt finnes noe som fungerer mer anstøtelig, som skaper større avstand i forhold til kirken enn et Gudsfolk som – i stedet for å tre fram som et tegn på enhet i en splittet verden, som en størrelse som eksisterer på tvers av alle menneskelige barrierer – blir assosiert med smålighet, splid og manglende generøsitet. Dermed får det økumeniske arbeid også en misjons- og evangeliseringsdimensjon som gjør det til en enda viktigere utfordring for kirken.

Vi bør imidlertid vokte oss for at en legitim – ja, teologisk sett nødvendig – enhetsiver utarter til en form for enhetsmagi med superkirke-pretensjoner. Sann kirkelig enhet har lite eller ingenting med strømlinjeformet ensretting å gjøre, men arter seg i utgangspunktet som en «enhet i forsonet mangfold». Her forutsettes det *enhet* i det som er konstitutivt for kirken og kirkens tro – i den forstand at det som konstituerer den kirkelige enhet er identisk med det som konstituerer kirken overhodet. I denne forbindelse spiller troens kristologiske og soteriologiske grunnlag, samt dens sakramentale og ekklesiologiske ramme en spesielt viktig rolle. Dermed blir det mulig å avgrense seg fra den form for læremessig minimalisme som per definisjon vil måtte fungere tilslørende, samt å fastholde at Gudsfolkets enhet alltid er en enhet i sannheten.

Samtidig åpnes det – innenfor den kirkelige enhets rammer – opp for et rikt og byggende *mangfold*. Dette mangfoldet begrenser seg ikke til de kontekstuelle bestemte forskjeller av sosial, politisk og geografisk karakter, men omfatter også forskjellige åndelige tradisjoner og teologiske skoleretninger – ja, til og med visse konfesjonelle nyanser. Dypest sett dreier det seg her ikke om en taktisk motivert pluralisme, men om et mangfold som har prinsipiell teologisk og ekklesiologisk betydning – i den forstand at det korresponderer med Guds uendelig rike nåde og med Helligåndens mange gaver til kirken. Dermed framstår Gudsfolkets enhet som et fargerikt fellesskap hvor det er rom for alle de gaver og erfaringer som bidrar til å bygge Guds kirke.

Men er det innenfor rammen av denne konsepsjonen virkelig dekning for å tale om reell enhet? Eller har en her nedskrevet det mellomkirkelige arbeids målsetning til en form for gjensidig respekt, en vennlig sameksistens som i praksis ikke innebærer noe mer enn en statisk sementering av den konfesjonelle splittelse? Sett i lys av en kirkehistorie hvor de konfesjonalistisk fargede forskningsmekanismer som oftest har vært sterkere enn enhetsviljen, må vi medgi at dette representerer en reell fare. Samtidig dreier det seg i denne forbindelse om et *forsonet* mangfold hvor enheten er det overordnede og hvor det konfesjonelle element ikke er et mål i seg selv, men framstår som et bidrag til Gudsfolkets fellesskap – som en stein i Guds byggverk. Dermed fungerer maksimen «enhet i forsonet mangfold» alt i alt som et langt på vei dekkende uttrykk for den enhet vi er underveis mot.

Det økumeniske engasjement har imidlertid ringvirkninger ut-

over det ekklesiologiske i streng forstand. For på samme måte som kirken framstår som prest for skapelsen, sikter også enhetsarbeidet til syvende og sist på hele skaperverket. For vi kjenner Guds hemmelighet – vi vet at det bare finnes én menneskehet og at alt som sukker etter forløsningen i Kristus en dag skal forenes i Ham som har makten og æren i evighet. Og vi tror at kirken er kalt til å stå fram som et tegn på Gudsrikets enhet i en verden fylt av militante motsetninger, som en størrelse som eksisterer på tvers av alle menneskelige barrierer i et samfunn preget av rasistiske fordommer. Siktemålet er – for å knytte til den oldkirkelige terminologi – ikke å bygge et nytt Babels tårn, men å «reversus Babel». Det vil si å bidra til en restitusjon av skaperverkets og menneskehetens enhet – slik det var før Babels tårn og fortsatt er det i Skaperens tanke.

Denne universelle intensjon ved det økumeniske arbeid må imidlertid ikke forveksles med en immanent utopi og slett ikke forflates til en politisk ideologi – noe som vel fra tid til annen har vært en nærliggende fristelse innenfor deler av den økumeniske bevegelse. Her dreier det seg som nevnt om kirkens funksjon som eskatologisk bestemt Gudsriketegn, hvor vårt sosio-politiske vitnesbyrd ikke lar seg beskrive i utelukkende immanente kategorier, men er nært knyttet til Gudsfolkets ekklesiologiske identitet og integritet.

For enkelte høres nok dette vagt og tannløst ut. Men etter min oppfatning ligger det en enorm, om enn ofte uutnyttet sosial sprengkraft i selve kirketanken – nærmere bestemt i tanken om at kirken etter sin intensjon arter seg som en slags motkultur hvor de siste er først, de minste størst osv. Det samme gjelder Kristus-håpet – det håpet som er en trøstesang for alle som har tungt å bære og som er Gudsfolkets protestsang mot Djevel, død, ondskap og undertrykking. Ikke minst i økumenisk sammenheng representerer denne tankegangen etter min oppfatning en adskillig mer relevant innfallsvinkel til spørsmålet om kirkens sosio-politiske ansvar enn en ensidig ideologisk, aksjonistisk eller parlamentarisk/statskirkelig vinkling.

Alt i alt innebærer dette at det økumeniske arbeid ikke må forveksles med den form for kirkelig eller kirkepolitisk diplomati som ofte blir utøvet i enhetens navn. Økumenikk er først og fremst et *åndelig anliggende*, det arter seg som et engasjement som korresponderer med kirkens vesen og som så å si vokser ut av troens sentrum – nemlig troen på den ene Gud, på den ene Herre Jesus Kristus og på den Helligånd som holder oss sammen innenfor det ene legeme.

Og dermed framstår det økumeniske engasjement som et anliggende ikke bare for et kirkelig toppskikt og de profesjonelle økumenier, men for hele Guds folk. Vi kan nok være uenige om hvordan enhetsarbeidets målsetning best lar seg realisere. Men det er ikke rom for uenighet om at Gud har kalt sitt folk til å stå fram som ett i verden og til å synliggjøre den enhet som er gitt oss – på tvers av alle forskjeller.

Den kirkelige enhets realisering

I Det nye testaments ekklesiologi er kirken – og den kirkelige enhet – først og fremst en lokal og universell størrelse. De former for kirkelige og økumeniske strukturer som faller mellom disse to plan – d.v.s. blant annet nasjonale, regionale og konfesjonelle strukturer – får dermed provisjonell karakter, de framstår som ekklesiologiske «mellomstrukturer». Rent konkret innebærer dette at en i økumenisk sammenheng bør motstå tendensen til å overbetone f.eks. det nasjonalkirkelige og de konfesjonelle strukturer, ettersom den kirkelige enhet i første rekke skal manifesteres på det lokale og det universelle plan. Lokalt får den kirkelige enhet sitt primære uttrykk i et levende gudstjenestefellesskap om det ene nattverdbord og i et felles vitnesbyrd utad. Det kirkelige fellesskapets universelle dimensjon vil kunne la seg realisere innenfor rammen av en konsiliær struktur hvor både enheten og mangfoldet i forholdet mellom de lokale kirker og blir reflektert som en parallell til det kardinal Jan Willebrands har betegnet som «ein Communio-Netz von Lokalkirchen».

I denne forbindelse er det imidlertid svært viktig at *sammenhengen* mellom enhetens lokale og universelle dimensjon blir ivaretatt. Den mest åpenbare fare på dette feltet er nok at de som arbeider med økumenikk på internasjonalt topplan – til tross for en ofte blomstrende retorikk – i praksis langt på vei må sies å negligere enhetens lokale uttrykksformer. Dette innebærer blant annet at den lokalkirkelige resepsjon av resultatene fra de internasjonale læresamtalene blir av avgjørende betydning – ikke først og fremst av hensyn til «det kirkelige demokrati», men fordi det er den lokale gudstjenesteforsamling som er den kirkelige bekjennelsens primære sted.

Men det medfører også en fare når en legger opp til en ensidig lokalt forankret økumenikk. En slik innfallsvinkel vil nemlig – på samme måte som den ekstreme kontekstualisme og diverse former

for mellomkirkelig aktivisme – lett få et svært nærsynt, «ny-privatiserende» preg og dermed føre til en slags «regionalisering» av kirken eller til geografisk bestemte former for splittelse. (Et eksempel på dette finner vi i enkelte kvinneteologers bruk av et såkalt «inclusive language» – et språk som ofte balanserer hårfint på grensen til det som må betegnes som «divisive theology».) Sett på denne bakgrunn blir det uhyre viktig å fastholde kirkens og troens universalitet – synkront, på tvers av de geografiske skillelinjer, såvel som diakront, på tvers av tiden.

Jeg har overfor antydnet at den kirkelige enhet arter seg som en både synlig og mangfoldig størrelse. Synligheten sikter på at verden skal se og tro, mens mangfoldet korresponderer med den rikdom av nådegaver som finnes i kirken. I utgangspunktet kan det nok virke som om det her dreier seg om to begrep som trekker i forskjellige – kanskje endog helt motsatt – retning. Når det etter min oppfatning likevel finnes en grunnleggende sammenheng mellom dem, beror det på at både synligheten og mangfoldet må forstås som *pneumatologisk* forankrede kategorier. Den kirkelige enhets synlighet er nemlig ikke en strukturell størrelse, men får sitt primære uttrykk i tilknytning til fellesskapet om de nådemidler som ifølge Confessio Augustana VII er konstituerende for kirken – og som Den Hellige Ånds virke er knyttet til. Dermed blir faktisk enhetens synlighet identisk med dens åndelighet – og omvendt!

Når det gjelder mangfoldaspektet, har jeg allerede påpekt at det her først og fremst dreier seg om et karismatisk og ikke et konfesjonelt basert mangfold – dvs. om et mangfold som korresponderer med Åndens mange gaver til kirken. Sett på denne bakgrunn får pneumatologien – nærmere bestemt forholdet mellom pneumatologi og ekklesiologi – helt avgjørende økumenisk betydning. Læren om Helligånden vil nemlig kunne hjelpe oss til å finne fram til den gyldne – og rette – middelvei mellom tendensen til strukturell ensretting pdes. og en spiritualiserende enhetskonsepsjon pda. Det er først og fremst i lys av den pneumatologiske forankring at den kirkelige enhet framtrer som en både synlig og mangfoldig størrelse.

Forutsetningen for en gjensidig kirkelig anerkjennelse og for at den enhetskonsepsjon som her er i ferd med å avtegne seg skal la seg realisere, er selvsagt at kirkene finner fram til en grunnleggende læremessig konsens. Men hvordan vil denne konsens arte seg rent konkret? Også på dette feltet finnes det etter min oppfatning to

grøfter. Den ene grøften innebærer at reelle, læremessige forskjeller blir tilslørt og at en forsøker å presse igjennom økumeniske «løsninger» som det ikke er dekning for og som Guds folk ikke er rede for. Her synes det å være all mulig grunn til å minne om at «den som tror, har ingen hast» (Jes 28:16) – heller ikke i det kirkelige enhetsarbeidet.

Den andre mulige grøften på dette feltet består i at en opererer med en form for læremessig, som regel konfesjonalistisk farget maksimalisme som forutsetning for kirkelig enhet – en maksimalisme som i sin konsekvens vil måtte trekke i uniformistisk retning. Sett på denne bakgrunn blir det av avgjørende økumenisk betydning å gjennomføre en sakssvarende skjelning mellom splittende og ikke-splittende faktorer – i overensstemmelse med *Confessio Augustana VII*s skjelning mellom det som er *satis* (tilstrekkelig) og det som er *nec necesse* (ikke nødvendig) mht. den kirkelige enhet, eller med den katolske teologen Jean Tillard's fokusering på prinsippet «*id quod requiritur et sufficit*» (det som kreves og er tilstrekkelig). Dette aktualiserer tanken om en *differensiert konsens* – dvs. en konsens som dels baserer seg på en grunnkonsens i det som er nødvendig for sann, kirkelig enhet og dels på et rikt, men ikke-splittende mangfold.

Jeg er selvsagt oppmerksom på at denne modellen forutsetter at kirkene blir enige om en noenlunde klar grenseoppgang mellom splittende og ikke-splittende faktorer – dvs. en slags økumenisk kriteriologi. Samtidig tror jeg at dette er veien å gå dersom en ønsker å avgrense seg fra både en læremessig minimalisme og en konfesjonalistisk farget maksimalisme. Skjelningen mellom splittende og ikke-splittende faktorer bør dessuten kombineres med et prosessuelt syn på det mellomkirkelige arbeid, hvor det åpnes opp såkalte *økumeniske delmål* – dvs. tanken om at faktisk foreliggende, reell konsens lar seg omsette i konkrete former for kirkelig fellesskap også mens en befinner seg underveis mot enhet. Det kan neppe herske tvil om at delmål-tanken representerer en langt mer konstruktiv innfallsvinkel til den økumeniske utfordring enn den «alt eller intet»-tankegang som mange fortsatt synes å insistere på.

Aktuelle økumeniske utfordringer

Dersom jeg skulle forsøke å oppsummere det jeg ovenfor har sagt ved å antyde enkelte spesielt aktuelle og presserende økumeniske

utfordringer, vil jeg – uten å pretendere noen form for fullstendighet – særlig få peke på følgende punkter:

Det er etter min oppfatning en primær utfordring å få markert at økumenisk arbeid ikke er en form for kirkelig eller kirkepolitisk diplomati, men et åndelig anliggende – dvs. et anliggende som vokser ut av troens sentrum. Denne innfallsvinkelen bør også være bestemmende for de mellomkirkelige organisasjoners virksomhet. Dette innebærer blant annet at vi må forhindre at den økumeniske agenda i altfor stor grad blir dominert av strukturspørsmål og «policy-making». Kirkelig enhet har først og fremst med troens liv og med et felles vitnesbyrd å gjøre. (For mitt vedkommende gir policy-spørsmålenes stadig mer dominerende plass ofte assosiasjoner til eventyret om «keiserens nye klær».) Politisk kan det muligens være fascinerende å betrakte kirken som en slags NGO, men det er ekklesiologisk sett fatalt!

Når det gjelder sammenhengen mellom den kirkelige enhets lokale og universelle dimensjon, stilles vi overfor en rekke viktige utfordringer. Vi må for det første motvirke de massive forskansningsmekanismer som finnes innenfor flere kirker og bidra til å skape øket bevissthet om Gudsfolkets universalitet. Det forholder seg nemlig slik at ikke bare enkeltpersoner, men også kirker kan bli «incurvatus in se» (innkrøkt i seg selv). Jeg tenker i denne forbindelse spesielt på den atomiseringstendens som ligger i framveksten av de såkalte selvstendige menigheter, preget av sterk lokal forankring, ekstrem personfiksering m.v. Ekklesiologisk sett er det i beste fall tvetydig, i verste fall direkte paradoksalt å tale om en «selvstendig menighet». For kirken er jo et legeme hvor alle lemmene står i et gjensidig avhengighetsforhold til hverandre.

Nå bør vi riktignok i denne forbindelse vakte oss for å identifisere kirkens universalitet med det økumeniske byråkrati i Geneve. Etter min oppfatning har særlig den norske mellomkirkelige debatt lenge blitt hemmet av en altfor sterk KV-fiksering – blant motstandere såvel som tilhengere av denne organisasjonens virksomhet. Fra en side sett har jeg vanskelig for å se at det finnes reelle alternativer til KV i den aktuelle situasjon. Men samtidig kan det neppe herske tvil om at deler av den kritikken som har blitt reist mot organisasjonen har sin berettigelse. Sett på denne bakgrunn er det viktig å få markert at det er fullt ut mulig å arbeide seriøst med

mellomkirkelige spørsmål også utenfor Kirkenes Verdensråd. Jeg tenker i denne forbindelse særlig på det økumeniske potensiale som deler av norsk misjon representerer – et potensiale som neppe har blitt utnyttet tilstrekkelig effektivt til nå.

Dette rokker imidlertid ikke ved behovet for å skape en sterkere bevissthet om kirkens og troens universalitet. Jeg tror det er Gunnar Stålsett som har sagt at den kirke som ikke ser hvor mye den har å lære av andre kirker, vet ikke engang hvor fattig den er – et utsagn som det er all mulig grunn til å merke seg. Personlig har jeg gjentatte ganger erfart at kristne søsken er rike på felter hvor vi i vår åndelige tradisjon er fattige (ikke minst mht. den ekklesiologiske refleksjon) – og omvendt. Det gjør økumenisk arbeid meningsfylt!

Samtidig sliter vi i nordisk sammeheng fortsatt med en betraktning som innebærer at økumenikk først og fremst blir rubrisert som et «utenriksanliggende», et ansvar som skal ivaretas av kirkelige «utenriksdepartement» og «utenriksministre». Denne problematikken forsterkes av visse «eksotiske» tilbøyeligheter – økumenikk er noe man bedriver når man er på ferie i Syden eller overfor katolikker i Latin-Amerika og pinsevenner i Afrika, men ikke på hjemmeplan. Sett på denne bakgrunn blir det en viktig utfordring for oss å synliggjøre kirkesplittelsen og å skape økt mellomkirkelig sensitivitet – kort sagt gjøre alt som kan bidra til å trekke den økumeniske utfordring nærmere den hjemlige kirkekonteksten.

Innenfor det omfattende nettverk av læresamtaler som for tiden finner sted mellom kirkene – på lokalt såvel som nasjonalt, regionalt såvel som internasjonalt plan – har det skjedd en bemerkelsesverdig og oppmuntrende tilnærming eller konvergens mellom de forskjellige kirkelige og konfesjonelle tradisjoner. Samtidig har resepsjonen av resultatene fra disse dialogene i stor grad uteblitt. Det beror vel dels på at en i de forskjellige dialogkommisjoner og samtalegrupper ikke har lagt tilstrekkelig vekt på resepsjonsprosessen og dens forutsetninger, dels på at flere av læresamtalene etter hvert synes å arte seg som en endeløs opphoping av konsens – uten at det blir lagt opp til å omsette denne konsens i konkret, kirkelig fellesskap. Her er det etter min oppfatning behov for et langt mer resultatorientert økumenisk arbeid. Og ettersom de fleste læresamtaler blir ført på bilateralt plan, bør vi minne hverandre om at den kirkelige enhet etter sin intensjon alltid er «multilateral».

Generelt sett er det embetsproblematikken – særlig mht. de kirkelige og embetsmessige strukturer – som skaper størst vansker innenfor den aktuelle, økumeniske dialog. Selv om det i denne forbindelse ikke vil være mulig å gå inn på denne omfattende problematikken i detalj, vil jeg få antyde at vi etter min oppfatning også her stilles overfor to grøfter som må unngås: Pdes. må tendensen til å legge opp til en form for embetsstrukturell integrasjon og ensretting motvirkes. Samtidig er det god grunn til å stille spørsmålstegn ved den lutherske (?) forestilling om at kirke- og embetsordningen utgjør et adiaforon. Men dersom vi holder oss unna disse to grøftene, burde det være mulig å finne fram til en saksvarende balanse mellom den kirkelige enhets synlighet og mangfold også på dette feltet.

Den økumeniske dimensjon utgjør også en vesentlig utfordring når det gjelder vår teologiske undervisning. Fra én side sett bør denne dimensjonen markeres innenfor hvert enkelt fagfelt – i overensstemmelse med Heinrich Fries' uttalelse om at økumenikk «ist kein Fach, es ist ein Dimension von Theologie überhaupt». Samtidig vil det være behov for egne lærestoler i økumenisk teologi som har et spesielt ansvar på dette feltet. Når en ser på de rike fornyelsesimpulser som den kontinentale teologi i det siste har mottatt fra økumenikken (jfr. bl.a. Edmund Schlink's fantastiske verk «Ökumenische Dogmatik»), framtrer dette aspektet som et presserende anliggende for våre hjemlige fakulteter.

La meg til slutt få peke på at økumenikk selvsagt ikke bare er en utfordring for den akademiske teologi og de instanser som måtte ha et spesielt ansvar for kirkens offisielle lære. Som et åndelig anliggende og som noe som korresponderer med kirkens vesen, utfordrer økumenikken hver enkelt av oss – også på det personlige plan. Fra én side sett skal vi vokte oss for det som har blitt betegnet som falsk irenisme. Samtidig har vi ofte en ulykksalig tilbøyelighet til å karrikere hverandre på tvers av kirkegrensene, til å bedrive en form for konfesjonsbestemt baktaling. I denne sammenheng kan det være grunn til å minne om at Paulus blant Åndens frukter nevner dyder som kjærlighet, overbærenhet, vennlighet, trofasthet og tålsomhet, mens han blant «det som kommer fra vår onde natur» taler om fiendskap, strid, rivalisering, sinne, selvhevdelse,

partivesen og misunnelse (jfr. Gal 5:16ff.). I disse versene ligger det etter min oppfatning en vesentlig økumenisk kapital. Økumenikk innebærer nemlig også et kall til vennlighet og generøsitet – dyder som ikke alltid står sentralt i den kirkelige kontekst.

De utfordringer vi står overfor i økumenisk sammenheng er mange og store. Men det skjer stadig gledelige ting på dette feltet, internasjonalt såvel som lokalt. Vi vet dessuten at også en reise på 1000 mil begynner med de første skritt . . . Men framfor alt vet vi at Gud vil enhet og at han har kalt sitt folk til å stå fram som ett, for at verden skal tro. Det høres kanskje vel drastisk ut, men jeg tror faktisk at kirkens framtidige stilling – om enn ikke dens eksistens, den ligger utelukkende i Guds hånd – i stor grad vil være avhengig av vår økumeniske vilje. En lang rekke av de oppgaver som ligger foran oss, nødvendiggjør samordning av ressurser, felles løsninger og – ikke minst – en gjensidig kjærlighet. Her er det ikke snakk om å gå på akkord med sannheten. Men enhetsarbeidet forutsetter at kjærligheten blir levende mellom oss – dvs. den kjærlighet som utgjør et evigvarende bånd mellom oss som er elsket av Kristus og følgelig er skyldige å elske hverandre, til Guds ære og vår nestes gagn.

Ecumenical perspective: The spiritual unity of the church – a visible and diverse entity

In this review, based on several years of involvement in ecumenical work, the author first emphasizes that ecumenics is primarily a spiritual concern, deeply rooted in the essence of the Church. For the realization of church unity, the author mentions the importance of both local and universal dimensions, and the need to discern between what is sufficient (*satis*) and not necessary (*nec necesse*), in order to establish a differentiated consensus. In a final part, some actual ecumenical challenges are sketched, such as the need to avoid a onesided concentration on the WCC (both for supporters and critics), or the tendency to regard ecumenics as a concern for experts and bureaucrats. As for theological education, rather than a special theological field, ecumenics should be seen as an overall dimension of theology.